

IZVJEŠĆE
Stručnog povjerenstva
o REAKREDITACIJI
Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Datum posjeta Visokom učilištu:
17. i 18. ožujka 2014. godine

Travanj, 2014.

Sadržaj

UVOD	3
KRATKI OPIS VREDNOVANOG VISOKOG UČILIŠTA	5
ZAKLJUČCI STRUČNOG POVJERENSTVA.....	8
PREDNOSTI VISOKOG UČILIŠTA	8
NEDOSTACI VISOKOG UČILIŠTA	8
PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE KVALITETE.....	9
DETALJNA ANALIZA O USKLAĐENOSTI VISOKOG UČILIŠTA SA STANDARDIMA I KRITERIJIMA ZA REAKREDITACIJU	13
1. Upravljanje visokim učilištem i osiguravanje kvalitete.....	13
2. Studijski programi	14
3. Studenti	14
4. Nastavnici	15
5. Znanstvena i stručna djelatnost.....	16
6. Mobilnost i međunarodna suradnja	17
7. Resursi: Stručne službe, prostor, oprema i financije	17

UVOD

Ovo Izvješće o reakreditaciji Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu napisalo je Stručno povjerenstvo koje je imenovala Agencija za znanost i visoko obrazovanje, a temelji se na Samoanalizi Visokog učilišta i popratnoj dokumentaciji, kao i na posjetu Visokom učilištu.

Postupak reakreditacije koji u petogodišnjim ciklusima provodi Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO), javno tijelo koje je punopravni član Europskog registra agencija za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (*European Quality Assurance Register for Higher Education*, EQAR) i Europske udruge za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (*European Association for Quality Assurance in Higher Education*, ENQA), je, prema Zakonu o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, obavezan za sva visoka učilišta u Republici Hrvatskoj.

Stručno povjerenstvo imenuje Akreditacijski savjet Agencije, neovisno stručno tijelo, kako bi provelo neovisno vrednovanje Visokog učilišta i njegovih studijskih programa.

Izvješće sadrži:

- kratku analizu prednosti i nedostataka visokog učilišta
- popis primjera dobre prakse visokog učilišta
- preporuke za unapređenje i mjere koje se moraju provesti u nadolazećem razdoblju te provjeriti u postupku naknadnog praćenja
- detaljnu analizu usklađenosti sa standardima i kriterijima za reakreditaciju.

Sastav Stručnog povjerenstva:

- prof. Dr. Bernhard Hommel, University of Leiden, Nizozemska (predsjednik Stručnog povjerenstva)
- prof. Eugenio Biagini, Cambridge University, Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske
- prof. Peter Lautner, Pázmány Péter Catholic University, Mađarska
- prof. Annemarie Mayer, Catholic University of Leuven, Belgija
- Katja Bilić, studentica, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Hrvatska

U analizi dokumentacije, posjetu visokom učilištu i pisanju Izvješća, podršku radu Stručnog povjerenstva pružali su:

- Irena Petrušić, koordinatorica, Agencija za znanost i visoko obrazovanje
- Ivan Bišćan, pomoćni koordinator, Agencija za znanost i visoko obrazovanje
- Lida Lamza, prevoditeljica Izvješća, Agencija za znanost i visoko obrazovanje

Tijekom posjeta Visokom učilištu Stručno povjerenstvo je održalo sastanke sa sljedećim skupinama:

- Upravom
- Radnom grupom za izradu samoanalize
- studentima i studentskim predstavnicima
- povjerenikom (prodekanom) za nastavu i studente, pročelnicima odjela, predstavnicima vanjskih suradnika i nastavnika
- znanstvenim novacima, asistentima i zaposlenicima u nastavnim zvanjima
- povjerenikom (prodekanom) za znanost, međunarodnu i međusveučilišnu suradnju, koordinatorom i predstavnikom Ureda za međunarodnu suradnju
- voditeljima znanstvenih projekata
- nenastavnim osobljem.

Stručno povjerenstvo također je obišlo knjižnicu, informatičke učionice, studentsku referadu i učionice Hrvatskih studija, gdje je održalo kratki razgovor sa studentima prisutnim na nastavi.

Po završetku postupka reakreditacije, Akreditacijski savjet donosi mišljenje temeljem reakreditacijskog izvješća, ocjene kvalitete visokog učilišta te izvješća o ispunjavanju kvantitativnih kriterija dobivenih iz informatičkog sustava koje podnosi koordinator Agencije za znanost i visoko obrazovanje.

Na temelju mišljenja Akreditacijskog savjeta, Agencija donosi akreditacijsku preporuku kojom ministru nadležnom za područje visokog obrazovanja i znanosti preporučuje jedno od sljedećeg:

1. **izdavanje potvrde visokom učilištu** o ispunjavanju uvjeta za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja odnosno dijela djelatnosti, u slučaju da je akreditacijska preporuka pozitivna
2. **uskratu dopusnice visokom učilištu** za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, odnosno dijela djelatnosti, u slučaju da je akreditacijska preporuka negativna
3. **izdavanje pisma očekivanja visokom učilištu**, s rokom uklanjanja nedostataka do tri godine; pismo očekivanja može uključivati i zabranu upisa novih studenata na određeni period.

Akreditacijska preporuka uključuje i ocjenu kvalitete visokog učilišta te preporuke za poboljšanje i unapređenje kvalitete.

Kratki opis vrednovanog Visokog učilišta

NAZIV VISOKOG UČILIŠTA: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

ADRESA: Znanstveno-učilišni kampus Borongaj, Borongajska cesta 83d, 10000 Zagreb

DEKAN VISOKOG UČILIŠTA: red. prof. dr. sc. Josip Talanga

ORGANIZACIJSKA STRUKTURA:

Znanstveno-nastavno vijeće, Kolegij, Uprava, Odjel za filozofiju, Odjel za komunikologiju, Odjel za hrvatski latinitet, Odjel za kroatologiju, Odjel za povijest, Odjel za sociologiju, Odjel za psihologiju, Odjel za edukacijske znanosti i izobrazbu nastavnika i Tajništvo.

POPIS STUDIJSKIH PROGRAMA:

Preddiplomski sveučilišni
studijski programi:

- Filozofija (dvopredmetni)
- Komunikologija (jednopredmetni i dvopredmetni)
- Kroatologija (jednopredmetni i dvopredmetni)
- Povijest (jednopredmetni i dvopredmetni)
- Psihologija (jednopredmetni)
- Sociologija (jednopredmetni i dvopredmetni)
- Filozofija i latinski jezik (zajedno s Filozofskim fakultetom Družbe Isusove)
- Filozofija (jednopredmetni) (pri Filozofskom fakultetu Družbe Isusove)
- Filozofija i Religijske znanosti (pri Filozofskom fakultetu Družbe Isusove)

Diplomski sveučilišni
studijski programi:

- Filozofija (jednopedmetni); smjerovi: znanstveni i nastavni
- Komunikologija (jednopedmetni); smjer: znanstveni
- Hrvatski latinitet
- Kroatologija (jednopedmetni); smjerovi: znanstveni i nastavni
- Povijest (jednopedmetni); smjerovi: znanstveni i nastavni
- Psihologija (jednopedmetni); smjer: znanstveni
- Sociologija (jednopedmetni); smjerovi: znanstveni i nastavni
- Filozofija (pri Filozofskom fakultetu Družbe Isusove)
- Religijske znanosti (pri Filozofskom fakultetu Družbe Isusove)

Poslijediplomski
doktorski sveučilišni
studijski programi:

- Filozofija
- Kroatologija
- Povijest
- Filozofija (pri Filozofskom fakultetu Družbe Isusove)
- Religijske znanosti (pri Filozofskom fakultetu Družbe Isusove)

BROJ STUDENATA: 1501

BROJ NASTAVNIKA: 73

BROJ ZNANSTVENIKA: 46

UKUPNI PRORAČUN: 24.740.861,00 kuna

PRIHODI OD MZOS-a: 84 %

VLASTITA SREDSTVA: 16 %

KRATKI OPIS VREDNOVANOG VISOKOG UČILIŠTA:

Sukladno odredbama Statuta Sveučilišta u Zagrebu od 25. veljače 2005. godine, sveučilišni centar Hrvatski studiji ima status znanstveno-nastavne sastavnice koja ustrojava i izvodi znanstvene, nastavne, odnosno stručne djelatnosti ili usklađuje te djelatnosti unutar Sveučilišta. Svi studijski programi izvode se kontinuirano do danas. Osim svojih zaposlenika u znanstveno-nastavnim, nastavnim i suradničkim zvanjima, Hrvatski studiji u nastavni proces pokušavaju uključiti vodeće stručnjake iz pojedinih znanstvenih polja i grana pa ih biraju u naslovna znanstveno-nastavna zvanja. Na taj način svi naši studiji imaju vrlo visoku kvalifikacijsku znanstveno-nastavnu strukturu. Početni prostorni problemi riješeni su u velikoj mjeri 2007. godine preseljenjem na Znanstveno-učilišni kampus Borongaj u čijoj će se blizini graditi budući Istočni kampus Sveučilišta u Zagrebu, a Hrvatski su studiji uključeni u planove i aktivno sudjeluju u pripremi dokumentacije za taj projekt.

Hrvatski studiji su institucija koja djeluje 21 godinu. Kod ustrojavanja Hrvatskih studija, sveučilišne vlasti su provodile politiku forsiranja vanjske suradnje nastavnika sa svih sastavnica Sveučilišta i sa znanstvenih instituta. Prvi nastavnici zaposleni su tek pet godina nakon osnivanja Hrvatskih studija, odnosno 1997. godine. Budući da je takav koncept djelovanja predstavljao sve veći problem u funkcioniranju Hrvatskih studija, godine 1998. donesen je Pravilnik o unutarnjem ustroju i sistematizaciji radnih mjesta koji je predvidio angažman stalno zaposlenih nastavnika. Međutim, taj proces je tekao vrlo sporo. Početkom 2000. godine pokušalo se kumulativnim radnim odnosima riješiti problem zapošljavanja na Hrvatskim studijima, ali taj pokušaj nije uspio. Nakon toga započelo je zapošljavanje stalnih nastavnika, ali vrlo sporo i nedovoljno za ukupne potrebe. Najveći uzrok sporom zapošljavanju bilo je neriješeno pitanje prostora i pravno-formalnog statusa Institucije unutar Sveučilišta u Zagrebu. Tek nakon 2004. godine ozbiljnije se pristupa zapošljavanju nastavnika te posebno asistenata i znanstvenih novaka na Hrvatskim studijima. Angažiranje vanjskih suradnika ima niz prednosti, prvenstveno u tome što se može angažirati najvrsniji nastavnik u pojedinom području – koji je najčešće vrlo dostupan studentima jer većina njih radi u Zagrebu – i da je taj angažman financijski znatno povoljniji za Hrvatske studije. U nastavi su u proteklom razdoblju angažirani mnogi stručnjaci, akademici i redoviti sveučilišni profesori za pojedine predmete. Najčešće se radilo o nastavi na jednom predmetu. Međutim, negativna strana ovog angažmana jest to da se na taj način broj nastavnika znatno povećava i da je omjer stalno zaposlenih i vanjskih suradnika disproporcionalan.

ZAKLJUČCI STRUČNOG POVJERENSTVA

Visoko učilište ima zanimljive studijske programe i nekoliko interesantnih istraživačkih pravaca, ali moralo bi značajno unaprijediti znanstvenu produktivnost. Još važnije, ako želi razviti prijeko potreban profil, Visoko učilište mora imati viziju i jasan fokus istraživačkih pravaca i studijskih programa. Također će biti važno razjasniti pravni status Institucije koji će Upravi omogućiti potrebnu autonomiju za učinkovito donošenje odluka te njezin pravni i znanstveni odnos s Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu.

PREDNOSTI VISOKOG UČILIŠTA

1. Visoko učilište ima nekoliko zanimljivih studijskih programa koji imaju snažne veze s drugim sastavnicama Sveučilišta u Zagrebu i Družbom Isusovom, kao i s drugim institucijama koje izvode praktične dijelove programa.
2. U nekim područjima (kao što su psihologija i komunikologija), Hrvatski studiji poznati su po tome što svojim studentima osiguravaju praktičan rad na stručnim institucijama s kojima imaju dugotrajnu suradnju.
3. Uz dovoljno izoštren fokus, Hrvatski studiji imaju potencijal postati/ostati nacionalni centar izvrsnosti koji na jednom mjestu okuplja vrhunske istraživače iz određenog područja i time stvara kritičnu masu potrebnu za razvoj međunarodno vidljivog znanstvenog profila.
4. Čini se da, usprkos nedostatku formalnog sustava podrške (psihološko savjetovanje, zapošljivost itd.), studenti uživaju visoku razinu podrške koju im pruža predano osoblje.
5. Studentska mobilnost značajno se povećala u posljednjih nekoliko godina – čini se da su Hrvatski studiji uspjeli uskladiti kolegije svih studijskih programa tako da studenti mogu provesti dio studija u inozemstvu.
6. Suradnja s vanjskim suradnicima (koji su često zaposleni na znanstvenim institutima) važna je prednost Hrvatskih studija koja omogućuje razmjenu znanja, što je posebno važno na razini poslijediplomskih studija.
7. Studenti su jako zadovoljni s izvannastavnim aktivnostima koje organizira Visoko učilište, a koje uključuju gostujuća predavanja, konferencije i slično.
8. Studenti su aktivni u organiziranju studentskih simpozija, predavanja stručnjaka iz prakse, filmskih večeri i drugih oblika izvannastavnih aktivnosti. Također, velik broj studenata članovi su studentskih udruga koje promiču njihovu struku i obrazuje ih na manje formalne načine.

NEDOSTACI VISOKOG UČILIŠTA

1. Najveća slabost Hrvatskih studija – koja je do velike mjere uzrokovana specifičnim povijesnim i političkim okolnostima u vrijeme njihovog osnutka – je nedostatak jedinstvenog, specifičnog i koherentnog identiteta koji bi se odražavao u studijskim programima i znanstvenom radu te koji bi Hrvatske studije izdvajao od ostalih

znanstvenih i obrazovnih institucija – pogotovo Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

2. Još jedan općenit problem koji se odnosi i na nastavu i na znanstveni rad je internacionalizacija koja je očito u jako ranoj fazi razvoja – dok studentska mobilnost raste, isto se ne može reći za mobilnost nastavnika, a internacionalizacija znanstvenog rada posebno je neodložno pitanje.
3. Znanstvena produktivnost još nije dosegla međunarodne standarde, a Stručno povjerenstvo nije vidjelo dovoljno dokaza o planovima za njezino unapređenje. Određeni koraci – kao što je bolja podrška za znanstvenu administraciju – moraju se poduzeti na razini Sveučilišta, ali ono na čemu Hrvatski studiji mogu poraditi je poboljšanje izdavačke suradnje, razvoj međunarodnih mreža (pogotovo sa slavenskim studijima) itd.
4. Znanstvenu produktivnost nije moguće povećati bez stalno zaposlenih djelatnika. Nadalje, Visoko učilište nema alternativni plan za razvoj Centra sa strožim naglaskom na trgovini, gospodarstvu i sličnim poslovnim prilikama za studente. Tako, primjerice, Visoko učilište nema nikakve veze s Ministarstvom turizma, iako bi na taj način moglo stvoriti mnogo interesa za svoje studentske programe jer je turizam jedan od glavnih izvora nacionalnih prihoda.
5. Prikupljanje financijskih sredstava moralo bi postati prioritet ako Centar želi razvijati studij Kroatologija u smjeru „industrije baštine“.
6. Visoka stopa odustajanja od studija, usprkos selekciji koja se provodi pri upisu studenata, morala bi biti uzrok za zabrinutost – razlog odustajanja mogao bi biti nedostatak motivacije studenata, posebno na studentskim programima Povijest i Latinski jezik. Studentski programi Psihologija i Komunikologija, koji pri upisu provode dodatne provjere, imaju najniže stope odustajanja od studija.

PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE KVALITETE

1. Upravljanje visokim učilištem i osiguravanje kvalitete

- Ključni izazov za Visoko učilište bit će razvoj koherentnog, prepoznatljivog identiteta i s njim povezanog fokusa na studentske programe i znanstvenu djelatnost. Taj identitet može, ali i ne mora biti povezan s originalnim konceptom Hrvatskih studija (iako Stručno povjerenstvo preporučuje određeni kontinuitet tih studija). Slična, ali manje restriktivna i suvremenija alternativa je da se Visoko učilište usredotoči na kulturni identitet općenito (u kojem će Hrvatska predstavljati samo jedan primjer mnogih manjih europskih država) i/ili na turizam i vanjske poslove. Postojeći studentski programi mogu se nastaviti izvoditi, ali uz dodatak određenog „okusa“ koji bi odražavao odabrani fokus (npr. kulturna psihologija umjesto neuroznanosti).
- Formalne, političke i znanstvene veze s Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu morale bi biti jasnije definirane. Preklapanja u nastavnom i znanstvenom radu trebalo bi izbjeći ili ih učinkovitije koristiti za postizanje obostrano zadovoljavajuće situacije.

2. Studijski programi

- Studijski programi moraju biti bolje integrirani jedni s drugima, kao i s općim (još nedefiniranim) profilom Institucije. Studijski programi također bi trebali biti bolje integrirani s tekućim znanstvenim aktivnostima koje, međutim, moraju biti proširene (vidjeti Standard 5).
- Vanjski suradnici igraju jako važnu ulogu u održavanju zanimljivih i raznolikih studijskih programa koji ne gube iz vida profesionalnu stvarnost – ta uloga morala bi se nastaviti.
- Visoko učilište trebalo bi zadržati praktične nastavne elemente koji su specifični u hrvatskom sustavu visokog obrazovanja i jako korisni u pogledu zapošljivosti.
- Potrebno je nastaviti s internacionalizacijom studijskih programa koja pridonosi kvaliteti nastave i predstavlja potencijal za formiranje međunarodnih mreža.

3. Studenti

- Raspoloživi sportski objekti moraju se renovirati.
- Visoko učilište trebalo bi razmisliti o osnivanju formalnog sustava za podršku studentima – savjetovanje, psihičko zdravlje, zapošljivost itd.
- Visoko učilište moralo bi uvesti formalne postupke za obavješćivanje studenata o rezultatima njihovih prijedloga (povratne informacije) o kvaliteti nastave.
- Trebalo bi razmisliti o uvođenju sustava mentorstva na poslijediplomskom studiju (pogotovo za objavljivanje radova).
- Sustav mentorstva na preddiplomskom i diplomskom studiju morao bi biti poboljšán, primjerice, uključivanjem dobrih studenata u tekuće istraživačke programe, što bi moglo unaprijediti njihovo istraživačko znanje te obogatiti međunarodno vidljiv znanstveni rad Hrvatskih studija i njihovih djelatnika.
- Hrvatski studiji morali bi istražiti načine za povećanje studentske zapošljivosti – npr. putem izvannastavnih aktivnosti, savjeta o karijeri itd.

4. Nastavnici

- Visoko učilište ne bi smjelo više smanjivati broj i važnu ulogu vanjskih suradnika jer oni daju važan doprinos programu.
- Radno opterećenje stalno zaposlenih nastavnika mora se smanjiti, dijelom i da bi se oslobodilo više vremena za istraživačke aktivnosti. Smanjenje sati nastave moglo bi se povezati sa znanstvenom produktivnošću na način da produktivniji istraživači imaju manje obaveza u nastavi.
- Visoko učilište trebalo bi razmisliti o uvođenju mjera koja će povećati mobilnost nastavnika.

5. Znanstvena i stručna djelatnost

- Visokom učilištu potreban je ambiciozan plan za unapređenje kvalitete i produktivnosti znanstvenog rada – pogotovo u europskom i širem međunarodnom kontekstu.

- Visokom učilištu potrebno je više međunarodnih projekata/financijskih sredstava. Ovisno o odabranom fokusu, povećanje suradnje s tvrtkama, ministarstvima (npr. turizma i vanjskih poslova) i drugim institucijama moglo bi dovesti do više zajedničkih istraživačkih projekata financiranih iz vanjskih izvora.
- Visoko učilište trebalo bi razvijati međunarodnu suradnju i pokušati privući više stranih istraživača (a, ovisno o pravnim mogućnostima, i nastavnika).
- Hrvatski studiji moraju se udružiti s ostalim sveučilišnim sastavnicama u traženju više administrativne podrške za znanstveni rad i usavršavanje (i na engleskom jeziku).
- Visokom učilištu potreban je ured koji će pružati pomoć kod prijave za projekte EU-a – to može biti zajednički ured više instituta i fakulteta.
- Studenti doktorskih studija nisu sigurni smiju li objavljivati preliminarne rezultate svojih istraživanja prije obrane doktorske disertacije. Visoko učilište trebalo bi razjasniti to pitanje i studentima dati smjernice o strategiji objavljivanja.
- Izlazni proizvodi znanstvenog rada dodatno su ograničeni nedostatkom vremena prouzročenim nastavnim obavezama i nedovoljnim brojem kolega s kojima mogu surađivati i tako ostvariti veći utjecaj.
- Mogućnosti u inozemstvu također su ograničene prevelikim nastavnim obavezama, što bi se moralo riješiti.
- Neki odjeli morali bi imati snažniju orijentaciju prema (poticanju) objavljivanja radova u međunarodnim recenziranim časopisima.
- Jedno od područja koje zahtijeva poboljšanje je osiguravanje kvalitete. Visoko učilište ima elektronički sustav evaluacije, ali odaziv je slab. Odluke o predloženim promjenama donose pojedini odjeli, a ne Povjerenstvo za osiguravanje kvalitete koje je savjetodavno tijelo bez izvršnih ovlasti. Svaki odjel odlučuje hoće li prihvatiti savjete Povjerenstva za osiguravanje kvalitete, no studenti su izjavili da nisu vidjeli nikakve promjene i da je to jedan od razloga za slab odaziv. Jedan od načina za poboljšanje te situacije je da se provedba preporuka Povjerenstva za osiguravanje kvalitete od strane pojedinih odjela poveže s akademskim napredovanjem i dodjeljivanjem financijskih sredstava pojedinim odjelima.

6. Mobilnost i međunarodna suradnja

- Koliko je to moguće, djelatnicima bi se trebao omogućiti odlazak na istraživačke boravke/posjete i slobodne studentske dane/godine na drugim sveučilištima i znanstvenim institutima.
- Trebalo bi povećati napore za privlačenje stranih studenata i nastavnika/znanstvenika – zanimljive mogućnosti u tom pogledu pružaju europski projekti i program Erasmus.
- Hrvatski studiji trebali bi procijeniti trenutno stanje i planove za budućnost po pitanju članstva u međunarodnim organizacijama i mrežama koje bi trebalo bolje odražavati (promijenjeni) istraživački fokus.
- Hrvatski studiji trebali bi razmisliti o povećanom uključivanju doktorskih studenata u stvaranje međunarodnih kontakata.

7. Resursi: stručne službe, prostor, oprema i financije

- Visokom učilištu potrebno je više administrativne podrške, pogotovo za pomoć pri prijavljivanju na europske/međunarodne natječaje.
- Dio studijskih programa ne raspolaže s potrebnim laboratorijima ili opremom (pogotovo Psihologija i Komunikologija) – alternativa je da se ti studijski programi preoblikuju i tako postanu manje ovisni o laboratorijima (npr. kulturna psihologija umjesto neuroznanosti). Međutim, pri tome je potrebno uzeti u obzir cijeli hrvatski sustav visokog obrazovanja i njegove odredbe.
- Knjižnica bi trebala osigurati pristup većem broju baza podataka.
- Hrvatski sustav visokog obrazovanja – i Hrvatski studiji s njim – vjerojatno će biti pod sve većim pritiskom da financijska sredstva osigura iz niza različitih izvora. Hrvatski studij moraju analizirati načine za povećanje svojih prihoda i to ne samo od znanstvenog rada, već i od suradnje s komercijalnim i drugim institucijama.

DETALJNA ANALIZA O USKLAĐENOSTI VISOKOG UČILIŠTA SA STANDARDIMA I KRITERIJIMA ZA REAKREDITACIJU

1. Upravljanje visokim učilištem i osiguravanje kvalitete

Visoko učilište razvilo je jako (ako ne i previše) detaljan strateški plan koji uzima u obzir i prethodne preporuke. Institucija je pravilno identificirala nekoliko slabosti (kao što je nedovoljna produktivnost) i implementirala procedure za njihovo rješavanje. Organizacijska struktura je vrlo jasna i primjerena (1.2.), a postoje i učinkoviti mehanizmi za praćenje i unapređenje kvalitete nastave (1.6.) i neetičnog ponašanja (1.8.). Visoko učilište također je odredilo postupke za općenito praćenje kvalitete (1.5.), no još nije jasno koliko je to učinkovito, pogotovo po pitanju kvalitete istraživanja (1.7.).

Znanstvena produktivnost je niska, možda ne toliko prema hrvatskim, ali svakako prema europskim standardima pa će povećanje kvantitete i kvalitete znanstvenih radova biti ključno za izgradnju prepoznatljivog istraživačkog profila i privlačenje europskih sredstava. Unatoč postojanju funkcionalnih mehanizama za poboljšanje produktivnosti, Stručno povjerenstvo nije sasvim uvjereno da se tom pitanju posvećuje dovoljna pažnja.

Stručno povjerenstvo identificiralo je još dvije, djelomično povezane slabosti. Jedna se odnosi na strateški plan (1.1./1.4.) koji jako detaljno opisuje pojedine mjere, ali nije baš jasan po pitanju opće vizije Visokog učilišta. Druga slabost očituje se u (povezanom) pitanju odnosa Hrvatskih studija s Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, čiji se nastavni i znanstveni program uvelike preklapa s programima Hrvatskih studija. Čini se da je razlika ponekad samo u sadržaju (npr. jači naglasak na kliničkom aspektu psihologije, iako bez odgovarajućeg laboratorija i opreme), ali ponekad i u metodi (npr. filozofija koja se poučava na Hrvatskim studijima uglavnom je analitička).

Uprava Hrvatskih studija slijedi politiku proširenja kako bi privukla što više studenata. Zato stalno proširuju opseg i broj studijskih programa, što je vidljivo u recentnom naglasku na psihologiji i kognitivnoj neuroznanosti. To donosi prihod, ali i rasplinjuje profil Visokog učilišta do te mjere da je postao neprepoznatljiv. Uprava i dio osoblja uvjerljivo su dokazivali da taj profil koji je ograničen na, odnosno koji proizlazi iz fokusa na Hrvatsku (kao što sugerira i samo ime Visokog učilišta) nije dovoljno atraktivan i da više ne pokriva većinu nastavnih i znanstvenih aktivnosti Visokog učilišta. Iako to pitanje ne spade u njegovu nadležnost, Stručno povjerenstvo se brine što Visoko učilište nije uspjelo razviti novi, alternativni fokus, zbog čega ni studentima, ni drugim sastavnicama Sveučilišta ili međunarodnoj znanstvenoj zajednici nije jasno što Hrvatski studiji predstavljaju niti koje su njegove glavne nastavne i znanstvene kompetencije. Zbog toga će biti jako teško stimulirati međunarodnu znanstvenu suradnju i privući međunarodna sredstva.

Nedostatak prepoznatljivog fokusa otežava i definiranje/redefiniranje odnosa između Hrvatskih studija i Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Preklapanje studijskih programa i istraživačkih interesa je značajno, ali pregovori Hrvatskih studija i Sveučilišta o usklađivanju interesa nisu daleko dogurali.

Poseban problem Hrvatskih studija je taj što (još) nemaju status fakulteta, što im značajno ograničava autonomiju i prostor za donošenja političkih i drugih odluka. U isto vrijeme, čini se da Sveučilište nije spremno preuzeti donošenje odluka, kao ni punu odgovornost za razvoj Centra. Teško je očekivati da se ostali problemi mogu riješiti sve dok ovo pitanje ostaje otvoreno.

2. Studijski programi

Studijski programi jako su dobro organizirani i vođeni. Upisne kvote savršeno su usklađene s institucionalnim resursima i stopama prolaznosti (2.3.); metode provjere znanja i radno opterećenje čine se potpuno zadovoljavajućim (2.5./2.6.); kvaliteta i nastavne metode su suvremene i usklađene s međunarodnim standardima (2.7./2.8.); dodatni resursi su dostupni i zadovoljavajući (2.9.) (iako se preporučuje pretplata na *J-Store*); studenti imaju dovoljno mogućnosti za praktičnu primjenu znanja (2.10.). Posebno su važni mnogobrojni vanjski suradnici koji predstavljaju vrlo koristan i učinkovit most prema raznim drugim institutima i tvrtkama.

Iako su Hrvatski studiji razvili postupke za praćenje kvalitete studijskih programa u kojima sudjeluju i studenti, uključujući upitnike za svaki kolegij (2.1.), preporuka Stručnog povjerenstva je da Visoko učilište smisli način da studente obavještava o ishodima njihovog mišljenja. Praćenje kvalitete ponekad ovisi i o vanjskim čimbenicima pa tako, primjerice, program Psihologija mora odobriti Hrvatska psihološka komora koja slijedi standarde europskih kvalifikacija.

Stručno povjerenstvo nije našlo dokaze da Visoko učilište uzima u obzir potrebe društva pri određivanju upisnih kvota (2.2.), ali shvaća da bi to mogao biti širi problem hrvatskog sustav visokog obrazovanja. Kao što pokazuju visoke stope nezaposlenosti, mnogi studenti očito završavaju studij s nedovoljnim vještinama za pronalaženje odgovarajućeg zaposlenja, iako taj problem nije ograničen samo na Hrvatske studije.

Iako je Stručno povjerenstvo zateklo jasno definirane ishode učenja (2.4.), preporuka je da se u njih uključi više općenitih intelektualnih i praktičnih vještina, osobito onih koje su važne za buduće karijere studenata (npr. prezentacijske i komunikacijske vještine, timski rad i slično). Naposljetku, moguće je da nedostatak odgovarajućih prostorija i opreme ometa studente u završavanju studija Komunikologija.

3. Studenti

Studentska pitanja jako su dobro organizirana, a upisni kriteriji i provjere znanja sustavno se prate i redovito ažuriraju (3.1./3.4.). Visoko učilište u principu podržava izvannastavne aktivnosti studenata (3.2.), ali tih nekoliko sportskih objekata kojima raspolaže je u jako lošem stanju, a nema ni mnogo studentskih događaja. To je donekle rezultat činjenice da se Kampus nalazi daleko od središta grada i da nije lako dostupan.

Ono što nije sasvim jasno su procedure za savjetovanje i mentorstvo te njihova dostupnost, iako je Visoko učilište svjesno da za tim postoji potreba (3.3.). Visoko učilište organizira savjetovanje o karijeri i pomaže studentima s nekim praktičnim pitanjima (npr. kako napisati životopis). Institucija, također, potiče studente da se prijavljuju za Erasmus programe, iako neki studenti na studijskom programu Psihologija nisu mogli otići u inozemstvo zbog pravila Hrvatske psihološke komore. Bilo bi dobro uložiti još više napora u organizaciju podrške za studente (mentorstvo, savjeti o karijeri i slično) na Kampusu, gdje bi te usluge bile lakše dostupne, a ne oslanjati se na resurse koje osigurava Sveučilište.

Centar za hrvatske studije do sada nije imao sustavan kontakt s bivšim studentima, ali planira to promijeniti (3.5.). Visoko učilište provodi određene aktivnosti kojima obavještava javnost o svojim studijskim programima i prilikama za zaposlenje (3.6.), ali time nije iscrpilo sve mogućnosti, pogotovo one putem interneta.

Studenti formalno sudjeluju u donošenju odluka putem svojih predstavnika u Znanstveno-nastavnom vijeću, kao i redovitim davanjem mišljenja o kolegijima. Studenti mogu anonimno ocjenjivati aktivnosti svojih nastavnika, a pozitivno mišljenje studenata predstavlja jedan od uvjeta za akademsko napredovanje. Naravno, mišljenje izraženo putem takvih evaluacija može biti jako osobno; prijedlozi za poboljšanje mogu biti primljeni s nelagodom, a problem u komunikaciji s nekim djelatnicima može dovesti do toga da se studentske inicijative ne uzimaju u obzir. U svakom slučaju, već navedena preporuka Stručnog povjerenstva je da Visoko učilište uvede postupke za obavještavanje šire studentske populacije o mjerama provedenim na temelju njihovih prijedloga za poboljšanje i slično (3.8.).

Problemi koje su studenti istakli su sljedeći:

- Kroatologija – loša komunikacija s Ministarstvom dovela je do toga da se diplomanti mogu zapošljavati samo kao nastavnici u srednjim školama, što nije dovoljno
- Psihologija – studenti se žale da ne mogu koristiti mogućnosti iz programa Erasmus jer im se stečeni bodovi ne priznaju
- Komunikologija – studijski program čini se previše fokusiran na teoriju, iako se puno znanja stječe kroz „rad na terenu“.

4. Nastavnici

I stalno zaposlene djelatnike i vanjske suradnike dosta muči velika nesigurnost u vezi s njihovim položajem i budućnošću. Ministarstvo je praktički zamrznuo proračun, a Upravi je preporučeno da smanji broj vanjskih suradnika koji, međutim, igraju jako važnu ulogu u održavanju atraktivnih studijskih programa. Nadalje, činjenica da Hrvatski studiji još nisu pravno tijelo drastično ograničava proces donošenja odluka, pogotovo u pogledu zapošljavanja novih nastavnika. Također, čini se da postoje i određene pravne nesigurnosti u vezi sa zapošljavanjem stranih nastavnika, što je ključno za daljnju internacionalizaciju studijskih programa. Unutar tih (vrlo strogih) ograničenja, Visoko učilište daje sve od sebe kako bi broj i kvalifikacije nastavnog osoblja bile u skladu sa strateškim ciljevima (4.1.) te kako bi unaprijedilo rast i razvoj ljudskih

resursa (4.2.). Visoko učilište ima zadovoljavajući omjer studenata i stalno zaposlenih nastavnika (4.3.) te pravila za stručno usavršavanje (4.4.). Ukupno radno opterećenje čini se preveliko (vjerojatno zbog nedostatka administrativnog osoblja), međutim, uzevši u obzir postojeća ograničenja, nastavno opterećenje je jednako raspodijeljeno (4.5.), a nema ni dokaza da nastavna i znanstvena djelatnost pati od previše vanjskih obaveza djelatnika (4.6.).

5. Znanstvena i stručna djelatnost

Općenito, kvantiteta i kvaliteta znanstvenih i stručnih aktivnosti nije zadovoljavajuća. U nekoliko slučajeva zadovoljeni su nacionalni kriteriji, ali oni su preniski za međunarodne standarde i nisu dovoljni da privuku europska i međunarodna financijska sredstva. Istraživački rad Centra odvija se u nekoliko zanimljivih smjerova, a posljednjih je godina privukao nekoliko produktivnijih istraživača, ali ti smjerovi pate od nedostatka kritične mase (koja je, pak, rezultat nedefiniranog fokusa Centra), kao i nedostatka suradnje unutar istraživačkih smjerova i studijskih programa – vjerojatno zbog istog razloga.

Stručno povjerenstvo iznenađeno je vrlo zanimljivim razilaženjem u poimanju uloge Centra od strane stalno zaposlenih djelatnika i vanjskih suradnika. Vanjski suradnici na Hrvatske studije uglavnom gledaju kao na centar izvrsnosti koji okuplja najbolje znanstvenike u Hrvatskoj, radi provođenja zajedničkih ili barem međusobno stimulativnih projekata – to viđenje uglavnom je i bilo ono što ih je privuklo toj Instituciji. Međutim, stalno zaposleno osoblje uglavnom ne dijeli tu viziju jer ih više brinu pitanja samostalnosti i održivosti pojedinih istraživačkih pravaca. Taj potencijal za prerastanje u nacionalni centar izvrsnosti razlog je zašto Stručno povjerenstvo inzistira na razvoju koherentnog istraživačkog fokusa.

Sukladno tome, Stručno povjerenstvo smatra da je trenutni plan istraživanja tek prvi korak (5.1.), za kojim će morati uslijediti razvoj vizije i organizacijskog fokusa. Visoko učilište ostvaruje suradnju s nekoliko nacionalnih i međunarodnih institucija (5.2.), ali morat će uložiti više napora u izgradnju i konsolidaciju takvih mreža. Moguće je da će, zbog pravnih razloga, formalizacija tih suradnji zahtijevati odobrenje Sveučilišta. Visoko učilište uspjelo je privući nekoliko dobrih znanstvenika (5.3.) i uvesti određene mjere za poboljšanje kvalitete (5.5.), ali potreban je puno ambiciozniji plan za unapređenje znanstvene kvalitete i produktivnosti jer Centar ne zadovoljava međunarodne standarde po pitanju radova i projekata (5.4., 5.6. i 5.7.). Stručno povjerenstvo smatra da bi Uprava Sveučilišta morala usvojiti određena područja podrške kako bi povećala kvalitetu i produktivnost istraživačkog rada – kao što je jasan plan internacionalizacije, administrativna podrška za znanstveni rad i slično.

Visoko učilište očito ohrabruje prijenos znanja u javni sektor (5.8.), ali nije imalo mnogo pokušaja da poveća svoj utjecaj i optimizira prijenos i iskorištavanje znanja (5.9.), čime bi, također, moglo poboljšati svoju financijsku situaciju. Centar bi, također, morao pokušati privući više financijskih sredstava iz privatnih izvora. Za sada postoje samo dva projekta – jedan za hrvatski jezik i kulturu (s visokim učilištem *University of Toronto*) i drugi za egipatske antikvitete. Visoko učilište ima dobar program doktorskih studija koji, zbog dostupnosti vanjskih suradnika, nudi veliki izbor dobrih mentora (5.10.).

6. Mobilnost i međunarodna suradnja

Visoko učilište očito prepoznaje veliku važnost mobilnosti. Poduzelo je veliki napor i zabilježilo određene uspjehe po pitanju izlazne mobilnosti – studente se potiče i podržava da dio studija provedu u inozemstvu (6.1. i 6.2.). Djelatnici su, također, ohrabreni da slobodne studijske dane/godine koriste za odlazak u inozemstvo, ali imaju poteškoća s pronalaženjem zamjene za nastavne aktivnosti (6.3.).

Ulazna komponenta mobilnosti je manje uspješna – visoko učilište u principu prepoznaje važnost privlačenja stranih studenata i kolega, ali i dalje traga za prikladnim načinom organiziranja i financiranja takvih poduhvata (6.4. – 6.7.). Stručno povjerenstvo smatra da su ti napori „u početnoj fazi”.

7. Resursi: Stručne službe, prostor, oprema i financije

Visoko učilište osigurava zadovoljavajuće resurse za učenje svih studenata, a ima i jako dobre prostorije (7.1.). Međutim, Stručno povjerenstvo želi izdvojiti dvije važne iznimke:

(1) Knjižnica je dobro organizirana, ali jako mala. Stručno povjerenstvo shvaća da taj problem umanjuje činjenica da studenti imaju pristup drugim knjižnicama u Zagrebu, ali knjižnica mora osigurati pristup određenim ključnim bazama podataka kao što je *J-Store* (7.6.). Svejedno, ohrabrujuće je što je financijska održivost osigurana (7.7.) i što se financijska sredstva koriste za podršku i podizanje kvalitete nastavnih i znanstvenih aktivnosti (7.8.).

(2) Hrvatski studiji nemaju laboratorije, a resursi za poučavanje praktičnih novinarskih vještina – kao što su spremišta s kamerama i ostalom opremom – su oskudni (7.4./7.5.). To ne predstavlja problem za neke studijske programe, ali studij Komunikologija morao bi imati medijski laboratorij, a studij Psihologija, koji doduše ima određeni pristup laboratorijima drugih institucija, morao bi osigurati mogućnost učenja potrebnih eksperimentalnih vještina u sklopu Visokog učilišta. Taj problem ozbiljno ograničava privlačnost i međunarodnu kompetitivnost pojedinih studijskih programa. U tom kontekstu, očiti cilj povećanja neuroznanstvenih aspekata psihologije (koji se još više oslanjaju na laboratorije i skupu opremu) nema previše smisla.

Pravila za stručno usavršavanje nenastavnog osoblja (koje je jako učinkovito i popularno među studentima) su učinkovita (7.3.), ali nedovoljan broj nenastavnog osoblja (7.2.) dovodi do prevelikog opterećenja, kako administrativnog, tako i nastavnog osoblja (koje je prisiljeno preuzeti dio administrativnog tereta).